

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

Ikiueqqaarnermut pikkorissaanernik
pisariaqartitsinermik aqqiissutaasinnaasullu pillugit
nassuiaat

Imarisai

1.0	Ilisarititsineq – siunertaq tunngavigisarluk.....	2
2.0	Suliniutit pioreersut takussutissartaat	2
2.1	Peqqinnissaqarfimmi sammisat	3
2.1.1	Peqqinnissaqarfik Kujataani misiliummik aaqqiissut.....	4
2.2	Ilinniarfeqarfimmi sammisat.....	4
2.2.2	Peqqissaanermik Ilinniarfik.....	4
2.2.3	Imarsionermik Ilinniarfik	5
2.2.4	Perorsaanermik Ilinniarfik.....	5
2.2.5	Ilinniarfissuaq	5
2.2.6	Peqqissaasunngorniati ilinniarfiat.....	6
2.2.7	Campus Kujalleq (CAK)	6
2.2.8	Ilinniarnertuunngorniarniit.....	6
2.2.9	Inuili	7
2.2.10	Kalaallit Nunaanni Teknikimik Ilinniarfik (KTI).....	7
2.2.11	Meeqqat atuarfiat.....	7
2.3	Kommunini sammisat.....	8
2.4	Kalaallit Røde Korsiani sammisat	9
2.4.1	Kalaallit Røde Korsiata suut neqeroorutigisinnaavai	10
2.4.2	Kalaallit Røde Korsiannit siunnersuutit allat.....	10
3.0	Ikiueqqaarnermut pisariaqartitsineq	11
3.1	Suliaqartut inissilluarsimasut amerlanerusut	11
3.2	Nunaqarfimmi ikiueqqaarnermik sammisaqartitsinerit ikinnerusut	11
3.3	Tarnikkut ikiueqqaarneq.....	12
4.0	Iluarsiissutissatut siunnersuutit.....	12
5.0	Aningaasaqarneq	13

1.0 Iisarititsineq – siunertaq tunngavigisarlu

2019-imi Inatsisartut upernaakkut ataatsimiineranni, immikkoortoq 189-imi tullituttoq akuersissutigineqarpoq:

Pisariaqartitsineq aallaavigalugu pitsaanerpaamillu ataqatigiissaakkamik ikiueqqaarnermik pikkorissarnissamik pisariaqartitsinerup qulaajaanissamik imaqartumik nalunaarusiamik tamatumingalu pisariaqartitsinerup aaqqiissutaasinnaasumik 2020-imi upernaakkut ataatsimiinnermi Naalakkersuisut saqqummiusseqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Nalunaarusiaq, saqqummiussinerup nalaani tamanna pereersimannngippat, missingersuummik AIS 2021-imut ilanngunneqartussamik ilaqartinneqassaaq.

Nassuiaammi matumani immikkoortut sulissutigisassat arlallit inissitsiterneqarput, ikiueqqaarnermik pikkorissarnissamut pisariaqartitsinerup erseqqissaanissamut ukkatarinniffiusussaasut, kiisalu ikiueqqaarnermik pikkorissarnernik ingerlatsinerup aaqqiissutissatut siunnersuutaasinnaasut.

- A. Suliniutit suut pioreersut pillugit takussutissamik suliaqarneq. Takussutissamik suliaqarnermi suliaqartut Kalaallit Nunaanni ikiueqqaarnermik pikkorissarnerit neqeroorteqareertut ilanngunneqassapput.
- B. Takussutissaq qulaani pineqartoq tunngavigalugu, ikiueqqaarnermik pikkorissarnermik pisariaqartitsinerup naliliineq saqqummiunneqassaaq.
- C. Ikiueqqaarnermik pikkorissarnermik ingerlatsinissamut aaqqiissutissanik siunnersuutiniq saqqummiineq.

Ikiueqqaarneq tulluuttuni nassuiarneqarpoq, inummiit inummut ajoqusersimasumut imaluunniit napparsimalersimasumut siulliulluni ikiuunnertut¹.

2.0 Suliniutit pioreersut takussutissartaat

Suliniutit suut pioreersut pillugit apeqqut qulaajaaviginiarlugu, Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfimmi (Peqqinnissaqarfik) ikiueqqaarnermik sammisat pillugit paasissutissanik katersisoqarpoq, nunami ilinniarfeqarfinit, kommuninit aamma Kalaallit Røde Korsianit tigusanik.

¹ Røde kors, 2020: <https://www.rodekors.dk/foerstedjaelp/viden/aflivning-af-myter>

2.1 Peqqinnissaqarfimmi sammisat

Peqqinnissaqarfiup suliassai Peqqinnissaqarfiup sullissineri il.il. pillugit Inatitsartut peqqussutaanni nr. 15, 6. november 1997-imeersumi § 1.-imi² nassuiarneqarput. Peqqinnissaqarfiup suliassaasa pingaarnersaraat innuttaasut peqqissusiisa siuarsarnissaat, nappaatit nappaatinullu assingusut pinaveer-saartinnissaat kiisalu inuit nappaatillit nappaatinullu assingusunik nappaatillit misissornissaat, katsor-sarnissaat paarinnissaallu. Suliassat taakku iluanni nalinginnaasuvoq, pisariaqartitsilersoqarnerani ikiueqqaarnissaq.

Peqqussummittaag allassimavoq, peqqinnissaqarfiup suliassaminik pilersaarusionermini anguniasagaa peqqinnissaqarfiup sullissinerinut sapinngisamik assigiimmik periarfissaqartitsisoqarnissaa sumi najugaqarneq apeqqutaatinnagu². Tamanna isumaqarpoq nunatsinni najugaqarfimmi amerlanerpaani peqqinnissaqarfeqarneranik, kisiannili aamma peqqinnissaqarfimmi neqeroorutini, nunaqarfimmi, illoqarfimmi minnerusuni kiisalu illoqarfimmi annerusuni neqeroorutigineqartuni aamma assigiinnngissuteqartoq.

Peqqinnissaqarfiup immikkoortuini peqqinnissaqarfimmi immikkoortortat tulliuuttutut agguataarneqarput tak. *Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini sullissineq*³:

1. Innuttaasut tunngavigisat < 200 inulik: Nakorsiartitsivik
2. Innuttaasut tunngavigisat 200 – 500 inulik: Napparsimaveeraq
3. Innuttaasut tunngavigisat 500 – 1.200 inulik: Peqqissaavik (minneq)
4. Innuttaasut tunngavigisat > 1.200 inulik: Peqqissaavik (anneq)
5. Nunap immikkoortuani pineqartumi illoqarfimmi inuttunerpaami inissisimasoq:
Nunap immikkoortuani qitiusumik napparsimavik⁴

Najukkami peqqinnissaqarfimmi neqeroorutit nikerarsinnaapput, atortut kiisalu sulisut atorfillit apeq-qutaallutik, tassani atorfillit akornanni ilinniagaqarneq aamma misilittagaqarneq annertuumik nikerarsinnaapput. Sulisussarsiortarnermi aamma sulisut sulisorineqaannarnissaannik unammiligassaqarnerup qaffakkiartuaarnerata sulisut siammasissumik peqqissaanikkut piginnaasallit pilersaarnissaat ajornarsitippaa, pingaartumik nunap immikkoortuini inukinnerusuni.

Peqqinnissaqarfiup peqqinnissaqarfimmi immikkoortunik aamma najukkami peqqinnissamik neqeroorutunik neqeroorutaanni agguataarinermut atatillugu, ilaatigut ambulanceqarnermi⁵ aamma nakor-samut kiisalu peqqissaasumut ornigulluni sullinneqarnissami assigiinnngissutsinik takunnittoqar-sinnaavoq. Nunaqarfimmi nakorsiartarfiit amerlanertigut nunaqarfimmi peqqissaanermik ilinniagaqar-tumik, assingusumik pikkorissarnermik naammassinnissimasumik imaluunniit nakorsaatinik aqutsi-nissamat ilinniartinneqarsimasumik atorfilimmik sulisoqakkajuttarpoq. Tamatuma saniatigut pif-fissat ilaanni paarlattaasunik

² <http://lovgivning.gl/lov?rid=%7b7030CA46-D861-4582-973D-01ED94FE5EF5%7d>

³ Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini sullissineq 2015, Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfik.

⁴ https://www.peqqik.gl/da-DK/Emner/Patientinformation/Ydelsel-i-SHV?sc_lang=kl-GL

⁵ Ambulanceqarneq nassuiarneqarpoq napparsimasunik imaluunniit ajoqusertoqarnerani angallassineq aamma angallasinerup nalaani misissuineq, ass. ikiueqqaarnermi

ilinniagaqarsimanngitsunik atorfeqartoqartarpoq. Tamatumunnga pissu-taavoq sulisunik peqqissaanermik ilinniagaqarsimasunik sulisussanik sulisussarsiortarneq ajornaku-soortinneqakkajuttarmat. Taamaattumik nunaqarfinni ambulanceqarneq aamma najukkami napparsi-mavimmut apuutinnginnermi ikiueqqaarneq killeqartarput.

2.1.1 Peqqinnissaqarfik Kujataani misiliummik aaqqiissut

Nunaqarfinni innuttaasunut ikiueqqaarnermik ilinniartitsineq siusinnerusukkut Peqqinnissaqarfik Kujataani 2011-mi misilinneqareernikuuvoq. Matumani portørit nunaqarfinnut angalaqataasarput, innuttaasunik ikiueqqaarneq pillugu ilinniartitsiartorlutik. Aaqqiissut innuttaasunik peqataatitsiniarneruvoq, pisuni ass. nunaqarfimmi sulisup pissarsiarisassaanninnerani, kiisalu innuttaasut ajutoorto-qarnerani ajoqusertoqarneranilu akisussaaffimmik tiguserunissaannut kajumissaarniarlugit. Aaq-qiissutittaaq peqqissaanermik suliaqartut ikiorneqarnissamut pisariaqartitsisinnaasut, ass. uummar-saanermi, ikiorsissavai.

Peqqinnissaqarfik Kujataani misiliummik aaqqiissut portørinut oqimaattutut misigineqarpoq, portørit nunaqarfinnut angalanernut peqataatinniarlugit pigaartut skemaannit peernissaat ajornakusoortarmat. Unammillernartoq alla tassaavoq nunaqarfinni innuttaasut ikiueqqaarnermik ilinniarnermut peqataa-nissamut periarfissaqartanninnerat, tamanna ulluunerani pisarmat nunaqarfinnut tikeraarfiup na-laani, innuttaasut sulillutillu piniartarmata.

Ataatsimut isigalugu misilittakkat kiisalu sulisussarsiortarnermi aamma peqqissaanermik suliaqartunik sulisorineqaannartitsiniarnermi unammillernartut takutippaat, peqqinnissaqarfik innuttaasunut ikiueqqaarnermik pikkorissaanermik ingerlatsisarnissamut pisariaqartitanik peqanngitsoq, ilaatigut ta-matuma suliassaqarpallaalernermik nassataqarnera pissutigalugu.

2.2 Ilinniarfeqarfinni sammisat

2.2.2 Peqqissaanermik Ilinniarfik

Peqqissaanermik Ilinniarfik (PI) peqqissaanermik ilinniakkanik aamma pikkorissaanermik neqerooru-teqarpoq, ilinniakkanilu atuarfiup tigummisaani ikiueqqaarnermik pikkorissaanermik ingerlatsi-sarluni. Ilinniakkat ilaanni issittumi ikiueqqaarnermik pikkorissaanerit akunnernik 21-nik sivilissu-sillit ingerlanneqartarput, ilinniakkanili allani ikiueqqaarnermik pikkorissaanerit naannerusut akun-nermi pingasunit arfinilinnut sivilissuseqartut (uummatikkut-puakkut annaassineq) neqeroorutigine-qartarlutik. Ilinniakkani ikiueqqaarnermik ilinniartitsineq Nuummi atuarfimmi ingerlanneqartarput. PI-p nalunaarutigaa ikiueqqaarnermik pikkorissaanermik Nuup avataani ingerlatsineq ajorlutik. Ilinniarfiutittaaq ilanngullugu oqaatigaa sammisat PI-mi ilinniakkat neqeroorutigineqartut akisussaaffigineqartup saniatigut ikiueqqaarnermik pikkorissaanermik ingerlatsinissamut pisaria-qartunik sulisussaqsaratik.

2.2.3 Imarsiornermik Ilinniarfik

Imarsiornermik Ilinniarfiup paasissutissiissutigaa, ikiueqqaarnermik pikkorissarneq imarsiornermik ilinniarfimmi tunngaviusumik ilinniakkamut ilaasoq. Imarsiornermik Ilinniarfiutaaq aamma paasissutissiissutigaa, pikkorissaanermik sammisanut amerlanernut, sinerissami illoqarfinni assigiin-ngitsuni qaammammut ataasiarluni-pingasoriarluni ingerlanneqartartunut atatillugu ikiueqqaar-nermik pikkorissaanerit ingerlanneqartartut. Ilitsersuisut pikkorissaasartuusut Kalaallit Røde Korsia-ta tunngaviusumik pikkorissaanerinik, akunnerni 21-ni issittumi ikiueqqaarnerusuni ingerlatsinis-samut ilinniarsimapput.

2019-imi imarsiornermik pikkorissarnerit ikiueqqaarnermik imaqartut Narsami, Aasianni, Ittoqqortoormiini, Paamiuni, Qaanaami, Sisimiuni, Qaqortumi, Tasiilami kiisalu januaarimi 2020-mi Nanor-talimmi ingerlanneqartut. Ikiueqqaarnermik pikkorissaanermik illoqarfinni ingerlatsinerni, innuttaa-sut illoqarfiup qanigisaani nunaqarfinneersut arlallit peqataasarput. Pikkorissaanissanik neqeroorute-qarnerit aamma ingerlatsinerit pingaarnertut najukkami Majoriaq aamma aaqqissuisut namminersor-tut allat, soorlu assersuutigalugu umiarsuaatillit saaffiginninnerisigut ingerlanneqartartut. Pikkoris-saanerni peqataasartut pingaarnertut tassaakkajuttartut aalisartut, piniartut, takornarialerisut ima-luunniit niuffagiutini imarsiortut. Ilinniarfiup pikkorissaanermik immikkoortortaqrifiata ilanngul-lugu paasissutissiissutigaa, sumiiffinni arlalinni najukkami inuiaqatigiit kissaataat aallaavigalugu, Kalaallit Røde Korsiaata akisussaaffigisaanik ikiueqqaarnermik pikkorissaanerit ingerlanneqartartut.

Imarsiornermik Ilinniarfiup ataani sammisat allat ataanniippoq, suliniut NorSafe, taanna suliniutaavoq Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivinit aningaasalersorneqartoq. Suliniut imarsiornermi isumannaallisaanermut kiisalu immami ajutoornernik aamma ajunaarnernik annikillisaanissamut tunngasuuvoq, meeqqallu atuarianni atuartut 13-iniik qummullu ukiulinnik tunngaviusumik imarsiornermi ilisimasanik ilisarititsinissamik siunertaqarluni. Taamaasilluni suliniummik, imarsiornermi isumannaallisaanermut tunngasumik ikiueqqaarnerup iluani meeqqat inuusuttullu piginnaasaannik siuarsaanissamut aallarniisoqareerluni.

2.2.4 Perorsaanermik Ilinniarfik

Perorsaanermik Ilinniarfiup paasissutissiissutigaa, ilinniarfiup qitiusumik aamma najugaq qimannagu ilinniarfinni Ilulissani, Maniitsumi aamma Nuummi ilinniartuutaanut ikiueqqaarnermik pikkorissaanerit ingerlanneqartartut.

Ilulissani immikkoortortami ikiueqqaarnermik ilitsersuisumik atorfeqartoqarpoq, taassuma qulequttani Kalaallit Røde Korsianit pissarsiarisimavaa, paasissutissiissutigineqarpoq sulissutigineqartoq, sulisup taassuma sinerissami immikkoortortani pikkorissaanerit siunissami ingerlattalissagai, piffissamilu matumani pikkorissaanerit Kalaallit Røde Korsiat suleqatigalugu ingerlanneqartartut.

2.2.5 Ilinniarfissuaq

Ilinniarfissuarmi – ilinniartitsisunngorniarfimmi paasissutissiissutigineqarpoq maannakkuugallartoq ikiueqqaarnermik ilinniartitsisoqarneq ajortoq, tamannali siusinnerusukkut ilinniarnernup aaqqissu-

gaanerini ukiut 10-15-it matuma siorna ingerlanneqartarsimasoq. Tassunga tunngaviuvoq pikkoris-sarneq ukiuni marlunni atuuffeqartarmat.

2.2.6 Peqqissaasunnngorniati ilinniarfiat

Peqqissaasunnngorniat ilinniarfianni ilinnialernissamut atatillugu tassani piunasaqaataavoq qinnute-qartut tamarmik tunngaviusumik ikiueqqaarnermut pikkorissanermut angusisimassasut. Amerlasuut tamanna pikkorissarfigisinnaanngimmassuk, tunngaviusumik ikiueqqaarnermut pikkorissarneq 12 tiimimik sivilissuseqartumik ilinniarnerup saniatigut semester siullermi neqeroorutigineqartarpoq, ilinniartitsineq KRK – Kalaallit Røde Korsiat suleqatigalugu ingerlanneqartarpoq.

2.2.7 Campus Kujalleq (CAK)

CAK Service Økonom, Arktisk Adventure Guide aamma Issittumi Takornarianik Angallassisutut ilinniakkani ilinniartunut ikiueqqaarnermik pikkorissaasarpoo. Atuarfimmi ilitsersuisumik peqarpoq, Kalaallit Røde Korsiani ilinniarsimasumik, pikkorissaanermik ingerlatsisartumik. Ilitsersuisup atuar-fimmi ikiueqqaarnermik pikkorissaanermik ingerlannissaanut periarfissaqanngikkaangat, atuarfiup ilitsersuisut Qaqortumiittut allat arlaat atortarpaa. Ilinniakkani qulaani allassimasuni ikiueqqaarnermik pikkorissaaneq, pikkorissaaneruvoq sivitsugaq akunnernik 24-nik sivilissuseqartooq inaarutaasumillu misilitsinnertaqartoq.

Atuarfiup anguniagaraa pisuni ikiueqqaarnermik pikkorissaanermi inissanik peqaraangat, inissat sulisunut neqeroorutigineqartassasut. Tamatuma saniatigut atuarfimmi sulisut 2019-imi uummammik aallartisaat pikkorissarfigaat.

2.2.8 Ilinniarnertuunnngorniartit

Atuarfinniit akissuteqaatit malillugit ikiueqqaarnermut pikkorissarnerit assigiinngitsumik pingaarnersiorneqartarput. Tassunga ilaavoq GUX-ini atuarfiit ilaat ikiueqqaarneq pingaartinneqartarluni, allallu sulisussaqaarniarneq apeqqutaatillugu pingaarnersuineq allaanerusarluni.

Aasianni sulisunut tamanut (kolligiemi aamma kantine sulisut ilanngullugit) ikiueqqaarnermut pikkorissartitsinerit pingaarnersiorneqarput. Pingaartinneqarpoq timersornermi ilinniartitsisutut atorfineqqammertut piaartumik pikkorissartinneqarnissaat. Taamatuttaaq pingaartinneqarpoq isumannaallisaanermut sinniisut ikiueqqaarnermut ilitsersuisinnaanerat, pikkorissarnerillu danskisut aamma kalaallisut neqeroorfigineqartarput. Ikuallannermi aamma tarnikkut ikiuigarsuarnerni immik-kut ittumik ikiueqqaarneq ukkatarineqarput. Ilinniartunut ikiueqqaarnermik pikkorissartitsinerit suliniutinut ilaanngillat.

Sisimiuni ilinniarfiit ataasiakkaat ikiueqqaarnermut pikkorissartitsinikuupput, sulisulli akornanni taarsaanneq pissutigalugu sulisut tamarmik pikkorissartittarnissaat annertuumik piunasaqaateqarpallaalersimavoq.

Timersornermi ilinniartitsinermi ilinniartitsissutit ataasiakkaat atuarfinni tamani piunasaqaateqarpoq ilinniartitsisoq ikiueqqaarnermut pikkorissarnerit nutarsartuassagai (assersuutigalugu qajartornerni). Taamaasilluni pisariaqarsinnaavoq ikiueqqaarnermut pikkorissartitsineq periarfissaasinnanera.

2.2.9 Inuili

Inuussutissalerinermik Ilinniarfimmi Inuilimi Narsami, tamatigut ikiueqqaarnermik ilitsersuisunik ikinnerpaamik marlunnik Kalaallit Røde Korsianit ilinniarsimasunik peqartuaannarpoq. Ilitsersuisut uppersaatitik qanittumi nutarteqqammerpaat. Inuilimi pikkorissaaneq Issittumi Ikiueqqaarneq akunnernik 21-nik sivilissuseqartoq ilinniartunut tamanut pikkorissaassutigineqartarpoq.

2.2.10 Kalaallit Nunaanni Teknikimik Ilinniarfik (KTI)

Ilinniartut tamarmik tunngaviusumik ilinniartut ikiueqqaarnermik pikkorissarnermut akunnernik 24-nik sivilissuseqartumut, inaarutaasumillu misilitsinnertalimmut peqataasarput. KTI-p Kalaallit Røde Korsiat suleqatigalugu atuarfiup immikkoortortaani Sisimiuni Nuummilu pikkorissaanerit inger-lattarpai.

2.2.11 Meeqqat atuarfiat

Meeqqat atuarfiannut atatillugu atuartut naatsorsuutigineqarpoq atuartunit minnerit atuartunut annernut, inuttut inerikkiartornermi aamma lokale valgimi (timersorneq silaannarmiittarnermilu) isumannaallisaanermi ilikkagassat ilaattut ilinniartaraat. Paasissutissat sukumiinerit aaku:

Atuartut minnerit:

- angerlarsimaffimmi aamma atuarfimmi ikiueqqaarnermi ingerlatseriaatsinik tunngaviusunik ilisimasaqassasut
- silaannarmiittarnermi piginnaasanik ataasiakkaanik ilisimasaqassasut kiisalu pinngortitamut isumannaallisaanermik akisussaassuseqalersimassallutik

Atuartut akulliit

- isumannaallisaanermi piginnaasanik aamma pinngortitami siunertaqartumik angallannermik ilisimasaqassasut
- tunngaviusumik ikiueqqaarnermik ilisimasaqassasut

Atuartut angajulliit

- ikiueqqaarneq ilisimassagaat ikiueqqaarsinnaassasullu

Sammisaq ataani allassimasoq fagimi inuttut ineriartornermi atuartitsineq suleqatigalugu aaqqissuun-neqartarpoq naammassineqartarlunilu, tassani tunngaviusumik ikiueqqaarneq atuartitsissutigineqar-tarluni⁶.

⁶ Kalaallit Røde korsiat ilinniartitsissutaa meeqqat atuarfianni atuartunut atorneqartartoq, linkimi tulliuttumi taku-neqarsinnaavoq:

<http://www.dacapo.gl/ikiueqqaarsinnaavit/>

Ilinniartitsinermit ukkatarisat tassaapput immikkoortut pingaarnert 4:

1. Ajutoorneq unitsiguk. Ajoqusermaq ulorianartumit peeruk (ass. aqqusinermit, ikuallattumit, ujaqqat sisoornerini innarmit).
2. Inuunermik annaassisumik ikiueqqaarit. Ass. uummarsaaneq, uummammik aallartitsiniarneq, aanaarnermik unitsitsineq.
3. Pisariaqartunik ikiortissarsiorneq. Oqarasuaat, qummoroortitsissutit il.il. atorneqar-sinnaapput.
4. Nalinginnaasumik ikiueqqaarit. Ajoqusersimasut oqaluutikkitt, tæppenik tigugit il.il. Ilaatigut ajoqusersimasunik nuutsitsigasuarnermi, mattusiinermi, ajoqusernimerngit, uummarsaaneq, uummammik aallartisaaneq, matoqqasumik nallartitsineq aamma tuparujus-suarnissamik pinaveersaartitsineq.

2.3 Kommuni sammisat

Ikiueqqaarnermik sammisat pillugit paasissutissanik katersinissamut ikiuunnissaq siunertaralugu kommunit tamarmik attavigineqarput, kommuninilu tallimaasuni sisamat sammisatik pillugit paasissutissanik tunniussipput.

Kommunip ataatsip paasissutissiissutigaa, ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik ingerlatsineq ajorlutik.

Kommunit pingasut paasissutissiissutigaaat kommunimi sulisunut ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik, immikkoortunik ataasiakkaanik, ingerlatsivinnik, atuareersunut paaqqinnittarfinnik, fritidsklubbinik, utoqqaat illuinik aamma ulluunerani paaqqinnittarfinnik kiisalu qatserisartunut ingerlatsisarlutik.

Ilanngullugu paasissutissiissutigineqarpoq ikiueqqaarnermik pikkorissaanerit ingerlanneqartut qanoq issusiinut apeqqutaasartoq, immikkoortut ataasiakkaat suna kissaatiginaat kiisalu Kalaallit Røde Korsiaa suut neqeroortiginaat. Innuttaasut ikiueqqaarnerat, aamma uummammik unittoornermik ikiueqqaarnermik imaqartoq, kommunimit ataatsimit aaqqiissutitut atorneqarumanerusutut taane-qarpoq.

Peqatigitillugu paasissutissiissutigineqarpoq, ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik ingerlatsinerit aku-likissusaat ukiumiit ukiumut nikerartartut. Kommunip ataatsip oqaatigaa, 2019-ip ingerlanerani pi-ngasoriarluni qatserisartunut kiisalu kommunimi immikkoortunut sinnerinut ataasiarluni ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik ingerlatsisimalluni. Kommunip allap oqaatigaa, aatsaat qanittumi ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik ingerlatsisarneq ukkataralugu aallartissimallugu.

Aningaasanut, ikiueqqaarnermut pikkorissaanernut atorneqartartunut atatillugu, aamma kommunit akornanni assigiinngittoqarpoq. Kommunip ataatsip paasissutissiissutigaa naatsorsuutigineqartoq sulisunut ikiueqqaarnermik pikkorissaanernut 50.000 kr.-it missaanni atuisoqartartoq (akissarsiat ilanngunnagit). Kommunip allap oqaatigaa, immikkoortortat ataasiakkaat nammineerlutik pikkorissaanernik neqeroorteqartoq toqqaannartumik akiligassanik isumannaariffigisaraa

(Kalaallit Røde Korsiat), taamaattumillu pikkorissaanernik ingerlatsinermut aningaasat qanoq annertutigisut atorneqarnersut nikerartorujussuusinnaasoq.

Nunami ikiueqqaarnermik pikkorissaanissanut pisariaqartitsineq maannakkut suliniutaasunik naam-massineqarnersoq qanoq nalilerneqarneranik kommunit assigiinngitsunik isumaqarput. Kommuni ataaseq oqarpoq Kalaallit Nunaanni suli amerlanerujussuit ikiueqqaarnej pillugu ilisimasaqarneru-sariaqartut.

Ikiueqqaarnermik pikkorissaanermik ingerlatsinissamut piffissaqannginnermut atatillugu ajornar-torsiutit unammillernartutut isigineqarput, pingaartumik sumiiffinni, ilitsersuisunik ilinniartitsinis-samut pisariaqartunik piginnaasaqartunik amigaaqarfanni.

Kommunip allap kommunimi illoqarfanni tamani ikiueqqaarnermik ilitsersuisunik ilinniarsimasunik peqarnertik nukittoqqutit taavaa, kisianni uummammik aallartitsissutunik, kalaallisut ilitsersuutitaqartumik aaqqinneqarsinnaasunik ujartuilluni, taamaasillutik pikkorissartut qallunaatut paasisinnaanatillu oqalussinnanngitsut aamma atortorissaarutit atorsinnaassammattigit.

2.4 Kalaallit Røde Korsiani sammisat

Kalaallit Røde Korsiat paasisutissiissutigaa, 2019-imi 820-nik amerlanerusunik allagartanik tunni-ussinertalimmik ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik ingerlatsisimallutik (kisitsisit 18-november 2019-imi tiguneqarput).

Kalaallit Røde Korsiatattaq paasisutissiissutigaa kikkunnt tamanut ikiueqqaarnermik pikkorissaa-nermik neqerooruteqartarlutik, matuma ataani paaqqinnittarfiit aamma suliffeqarfiit namminersortut. Tunngaviusumik pikkorissaanerit piumaneqarnej aallaavigalugu pilersaarusionerqartarput, tassani ilitsersuisunngortoqarsinnaalluni aamma inuinnarnik pikkorissaanernik neqeroorutit ingerlanne-qartarlutik. Pikkorissaanerit Kalaallit Røde Korsiat sumiiffinni ikiueqqaarnermik ilitsersuiso-qarfigisaani ingerlanneqartarput.

Maannakkorpiaq Kalaallit Røde Korsiat Upernavimmi, Uummannami, Ilulissani, Aasianni, Qeqer-tarsuarmi, Qasigianguani, Sisimiuni, Maniitsumi, Kangerlussuarmi, Nuummi, Paamiuni, Narsami, Narsarsuarmi, Qaqortumi, Nanortalimmi aamma Tasiilami ilitsersuisoqarpoq.

Tamatuma saniatigut Kalaallit Røde Korsiat illoqarfanni nunaqarfinnilu allani sinerissami sammisa-qarpoq, ilitsersuisunik angalasunik pikkorissaanernik ingerlatsisartunik ikiorteqarluni. Assersuutigalugu 2019-imi ilitsersuisoq Tasiilamit Kulusummukartinneqarpoq inuiaqammut ikiueqqaar-nermik pikkorissaanermik ingerlatsitinniarlugu. Nunaqarfinnili ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik ingerlatsinissamut periarfissanut, nunaqarfinni ilitsersuisunik ilinniarsimasunik peqareernersoq apeq-qutaapput, imaluunniit ilitsersuisup nunaqarfirmukarneranut sullitaq aningaasartuutunik akilii-nersoq. Kalaallit Røde Korsiat oqaatigaa peqatigiiffiup nunaqarfinni pikkorissaanernik sammisat annertussusaat ersarissumik allattorsimasuutiginnagit, kisianni missingerlugu sammisat annertussusaat nalinginnaasumik annikitsuusartoq, taamaasilluni ingerlatsinissamut periarfissaqartoq ilitsersuisunik aallartitsinissamut aningaasanik illuartitsisoqarpat.

Kalaallit Røde Korsiaata aamma ilisimatitsissutigaat Peqatigiifik Uummatit/Foreningen hjertelivet suleqatigalugu ikiueqqaarnermik ataatsimiititaliartik, Kalaallit Nunaanni ”Hjerteløber”-imik (uummammik unittoornermi arpattartut) pilersaarummik ineriartortitsilluni aallartissimasoq. Tamanna politiit, qatserisarfik aamma peqqinnissaqarfik suleqatigalugit ineriartortinneqassaaq. Tamannali suli aallartisarfianniippoq.

2.4.1 Kalaallit Røde Korsiaata suut neqeroorutigisinnaavai

Kalaallit Røde Korsiat pisariaqartitsineq naapertorlugu pikkorissaanernik naleqqussaalluni neqerooruteqarsinnaavoq, Nunarsuaq Tamakkerlugu Røde Korsip sinaakkutaasa iluani. Assersuutigalugu Issittumi Sakkutooqarfimmut pikkorissaanerit immikkut ittut neqeroorutigineqartarput. Aamma ikiu-eqqaarnermik, tarnikkut ikiueqqaarnermik ilitsersuisussanik ilinniartitsinissamut neqeroortoqar-tarpoq, kiisalu ikiueqqaarnermik ilitsersuisutut ilinniareersimasunut nutarsaanermik pikkorissaa-nernik neqerooruteqartoqartarluni. Allagartat maannakkuugallartoq ukiut marlukkaarlugit neqeroo-rutigineqartarput kiisalu ukiumut ataasiarluni nutarsaanermik pikkorissaasoqartarluni. Ilitsersuisutut ilinniagaq ullunik 10-nik sivilissuseqartarpoq, Nuummilu ingerlanneqartarluni.

Pikkorissaanerit tulluuttut qallunaatut kalaallisullu neqeroorutigineqakkajuttarput:

- Inuiaqammik ikiueqqaarnermik (akunnerit 7)
- Issittumi ikiueqqaarnermik (akunnerit 21)
- Ikiueqqaarnermik immikkut akisussaaffitalik (akunnerit 12)
- Inersimasunut ikiueqqaarnermik meeqqanut akisussaaffitalik (akunnerit 7)
- Uummammik unittoornermik (akunnerit 4)
- Ajutoortoqarnerani ikiueqqaarnermik (akunnerit 2)
- Meeqqanut ikiueqqaarnermik
- Tarnikkut ikiueqqaarnermik ilitsersuisoq

Tamatuma saniatigut taaneqarpoq inuiaqatigiit akornanni annertuumik pisariaqartinneqartoq tarnikkut ikiueqqaarnermik iluani piginnaasaqarnissaq. Tarnikkut ikiueqqaarnermik inunnut, isumaginninnermik iluani suliaqartunut immikkut naleqquttuavoq. Kalaallit Røde Korsiat tarnikkut ikiueqqaarnermik iluani ilitsersuisuunermit pikkorissaanernik neqerooruteqarpoq. Pikkorissaanerik inoqatimik pingaartitsilluni tapersersuinerup, aliasunnermik aamma ajornartorsiornermik ilisimasanik iliuuse-qarsinnaassutsimillu tunniussisarpoq.

2.4.2 Kalaallit Røde Korsianit siunnersuutit allat

Kalaallit Røde Korsiaata innersuussutigaa paaqinnittarfiit, suliffeqarfiit aamma peqatigiiffiit sulisummik ikiueqqaarnermik iluani piginnaasaannik qulakkeerinnittariaqartut. Ilanngullugu innersuussutigineqar-poq kajumissutsiminnik sulisut annikinnerpaamik ajutoortoqarnerani aamma uummammik unittoor-toqarnerani tunngaviummik ikiueqqaarnermik iluani piginnaasaqartariaqartut. Tamanna sulisunut kajumissutsimillu sulisunut meeqqanik inuusuttunillu akisussaaffeqartunut

atuuppoq ass. sunngiffimmi aaqqissuussinerni, timersoqatigiiffinni aamma atuarfinni. Tamatuma saniatigut perorsaanermik suliaqartut, meeqqanik inuusuttunillu ass. aallaartitsisartut, inuinnartut ikiueqqaar-sinnaasariaqarput inoqammik ikiueqqaarnermik, pisullu ilaanni aamma issittumi ikiueqqaarnermik. Peqatigitillugu innersuussutigineqarpoq paaqqinnittarfinni isumaginninnermik, ilinniarnermik aam-ma meeqqanik suliaqartuni sulisunik piginnaasanik ineriartortitsinermik qulakkeerinnittoqassasoq. Ilanngullugu innersuussutigineqarpoq ikiueqqaarnermi ilitersuisunik sulisoqassasoq, taamaasillutik ingerlaavartumik suleqatiminnut pikkorissaanernik ingerlatsisinnaasunik. Majoriami aamma ingerlariaqqiffiusumik ilinniartunni ilinniartut ikiueqqaarnermik atuartinneqarnissamik neqeroorfigi-neqartariaqarput. Tamanna aamma kajumissutsimik sulisunut, annaassiniarnermik kiffartuussi-nermut, soorlu assersuutigalugu Nuummi Peqatigiiffik Qamutinut ilaasartunut.

3.0 Ikiueqqaarnermut pisariaqartitsineq

Ikiueqqaarnermik pikkorissaaneriit aallaavittut inuiaqatigiinnut tamanut attuumassuteqarput. Tamatumunnga pissutaavoq ikiueqqaarnerup iluani piginnaasat pilertortumik napparsimasoqalernerani, ajutoortoqarnerani aamma ajoqusertoqarnerani napparsimavimmukannginnermi sukkanerusumik sunniuteqarnerusumillu ikiuussinnaanermut sunniuteqarsinnaammata.

3.1 Suliaqartut inissilluarsimasut amerlanerusut

Ikiueqqaarnermik pikkorissaasut assigiinngitsut arlallit neqeroortareerput: NGO-t, ilinniarfeqarfiit aamma kommunimi suliaqartut, piginnaasanik, iluaqutissanik aamma ilinniartitsissutinik pisariaqartunik peqarmata, nalilerneqanngilaq siunertamut tulluurtuussasoq ass. peqqinnissaqarfiup inuiaqatigiit ikiueqqaarnerup iluani ilinniartittarnissaannik neqerooruteqassappat. Peqqinnissaqarfik nunami tamarmi killeqartumik peqqissaanermik sulisoqarpoq, taamaattumik peqqinnissaqarfik siunissami inuiaqatigiinnut ikiueqqaarnermik pikkorissaanermut ikiuuttalissappat, peqqinnissaqarfiup iluani suliaasanik allanik tulleriissaanermi kingullinnguisariaqassaaq.

3.2 Nunaqarfinni ikiueqqaarnermik sammisaqartitsinerit ikinnerusut

Suliaqartooreersut aamma ikiueqqaarnermut pikkorissaanernik neqeroorutit nassuiarneqartut aallaavigalugit nassuiaammi erserpoq, nunap annerpaartaani ikiueqqaarnermik assigiinngitsunik ilinniartin-neqarnissamut nalinginnaasumik periarfissat pitsaasuusut. Nunalli immikkoortuini assigiinngitsuni assigiinngissutsit kiisalu illoqarfinni nunaqarfinnilu assigiinngissutsit takuneqarsinnaapput, tassani erserpoq pingaartumik nunaqarfinni ikiueqqaarnermik pikkorissaaneriit pillugit neqeroorutit killeqartut. Tamatumunnga pingaarnertut pissutaavoq pikkorissaanernik amerlanerusunik piuman-ninneq pingaarnertut illoqarfinni annerniittartoq, taakkunani pikkorissarnernik ingerlatsinissamut aaqqissuussinissamullut amerlanerusunik iluaqutissaqarfiusuni.

Nuna tamakkerlugu ikiueqqaarnerup iluani sammisat annertussusaannut atatillugu nassuiaammi pingaartumik nunaqarfinni napparsimavimmukannginnermi ikiueqqaarnermik pissarsiassaqaarnerup amigaatigineqarnera ersersinneqarpoq. Taamaattumik ikiueqqaarnermik pikkorissarnissamut pisariaqartitsineq innuttaasunut nunaqarfinni najugaqartunut ullumikkut pikkorissarnernik killeqartumik neqerooruteqarfiusuni annertunerpaasutut nalilerneqarpoq. Nunaqarfinni innuttaasunut ikiueqqaarnermik ilinniartitsinernut atatillugu sammisat annertusinerisigut taamaasilluni periarfissiissapput pitsaanagerusunik tunngavissiiinissamut innuttaasut kajumissutsimik upalungaarsimarnermut peqataasinnaasut amerlanerunerannik, ilaatigut immaqa peqqinnissaqarfiup nunaqarfimmi sulisui suleqatigalugit.

3.3 Tarnikkut ikiueqqaarneq

Kalaallit Røde Korsiata nassuiaammut ilanngussat saqqummiuppaat innuttaasut amerlanerit tarnik-kut ikiueqqaarnermut ilitersuunneqarnissaat pisariaqartinneqartoq. Piginnaasaq tamanna ikiueqqaarnermi piginnaasat iluanni attuumassuteqartutut nalilerneqarpoq tassani ajutoornernut, ajoqusernertut imaluunniit pisuni allani ajoquserluni kingunerlutsitsiffiusinnaasunut atatillugu tarnikkut qisuariarnerit pisinnaammata. Tarnikkut ikiueqqaarneq, inummut tarnikkut ajornartorsiortumut, suliatigut ikiuunermik tulluurtumik tigusinissaanut imaluunniit ajornartorsiutip aaqqinnissaanut ikiuinertut nassuiarneqarpoq^{7,8}.

Ikiueqqaarnerup iluani sammisanut takussutissiami, tarnikkut ikiueqqaarnerup iluani pikkorissaanerit taaneqanngillat, tamatuma takussutissaqartissinnaavaa pikkorissarnernik taakkuninnga ingerlatsineq imatut siammasippallaanngitsoq. Tamanna Kalaallit Røde Korsiannit tapersorsorneqarpoq, pigin-naasanik taakkuninnga inuiaqatigiinni annertuumik pisariaqartitsisoqarnera oqaatigineqarpoq, pingaartumik inunni isumaginninnerup iluani suliaqartuni.

4.0 Iluarsiiisutissatut siunnersuutit

Ikiueqqaarnermik pikkorissaanerit pillugit pisariaqartitsinermik erseqqissaaneq kiisalu iluarsiiisutissatut siunnersuutaasinnaasunik suliaqarneq tunngavigalugit, siunnersuutigineqarpoq

- Kalaallit Røde Korsiata najugaqarfinni toqqarneqartuni, napparsimavimmukannginnermi ikiuuttoqarnissaanut killilimmik pissarsisinnaasuni imaluunniit najukkami nakorsamik nakorsartinneqarfiusinnaanngitsuni innuttaasunut ikiueqqaarnermik ilinniartitsinermut ikiuuttassaaq.

⁷ Morgan AJ, Ross A, Reavley NJ (2018) Systematic review and meta-analysis of Mental Health First Aid training: Effects on knowledge, stigma, and helping behaviour. PLoS ONE 13(5): e0197102. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0197102>

⁸ Rose, T., Leitch, J., Collins, K. S., Frey, J. J., & Osteen, P. J. (2019). Effectiveness of Youth Mental Health First Aid USA for Social Work Students. *Research on Social Work Practice*, 29(3), 291–302. <https://doi.org/10.1177/1049731517729039>

- Ikiueqqaarnermik pikkorissartitsinissamut aningaasalersuinikkut, najukkami innuttaasut amerlanerusut ikiueqqaarnermi ilitsersuisutut ilinniartinneqarnissaat tapersersorneqassasoq. Tamanna maannakkut kiisalu siunissami ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik ingerlatsisarnissamut atatillugu, najukkami tunngaviliinissaq kiisalu najukkami piginnaasanik ineriartortitseqqinnissap qulakkeernissaa siunertaralugu.
- Kiisalu, kommunit tamarnik ikiueqqaarnermik pikkorissaanernik ingerlatsinissamut ukkataqassasut innersuussutigineqarpoq, pingaartumik nunap immikkoortuini ikiueqqaarnermik sammisaqarnerit maannakkorpiaq appasiffiini.

Tamanna tunngavigalugu Naalakkersuisut nunaqarfinni ikiueqqaarnermut pikkorissartitsinernut akisussaaffimmik agguaassinissamut aamma aningaasalersueriaatsimik siunnersuummik kommuninut saaffiginninniarput.

5.0 Aningaasaqarneq

Nassuiaat tunngavigalugu Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup missingersorpaa, najugaqarfinni napparsimavimmukanginnermi ikiuuttoqarnissaanut killilimmik pissarsiffiusinnaasuni imaluunniit najukkami nakorsamik nakorsartinneqarfiusinnaanngitsuni, sumiiffinni assigiinngitsuni arfineqmarlunni pikkorissaanermik aaqqissuussinernik 14-inik naammassinninnissaq, kiisalu suliniummik aqutsinissamut aamma suliniummik ataqatigiissaarinissamut ikiuunnissaq pillugu Kalaallit Røde Korsianut isumaqatigiissutigissusiornissaq 550.000 kr.-it missaanni ukiumut akeqassasoq. Tamatuma saniatigut, ikiueqqaarnermi najukkami ilitsersuisunik 12-inik ilinniartitsinissaq 265.000 kr.-it missaanni akeqassasoq.

Tamanna katillugu 815.000 kr.-it missaannik ukiumut aningaasartuuteqarfiussaaq.